

Т. М. Харламова // Успехи современного естествознания. – 2009. – № 5. – С. 62-63

7. Хартман О. Ю. Психологічні чинники становлення відповідальності батьків за розвиток дитини дошкільного віку : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. психол. наук : спец. : 19.00.07 – педагогічна та вікова психологія / О. Ю. Хартман. – Х., 2010. – 20 с.

8. Харчев А. Г. Общество, семья, воспитание / А. Г. Харчев. – М., 1986 – 39 с.

9. Хрусталькова Н. А. Формирование педагогической компетентности родителей профессионально-замещающей семьи : автореф. дисс. на соискание учен. степени докт. пед. наук. : спец. 13.00.01 – “Общая педагогика, история педагогики и образования” / Н. А. Хрусталькова. – Саранск, 2009. – 38 с.

10. Чирікова Г. І. Педагогічна освіта батьків у ФРН / Г. І. Чирікова // Вісник Інституту розвитку дитини. Вип. 3. Серія : Філософія, педагогіка, психологія : зб.наук. пр. – К. : Видавництво Національного педагогічного університету ім. М.П. Драгоманова, 2009. – С. 104-109.

Анотація

У статті розглядаються питання, пов'язані з логопедичною освіченістю батьків дітей дошкільного віку з вадами мовлення, зроблено спробу з'ясування змісту логопедичної освіченості та обґрунтування її необхідності для батьків, що мешкають у сільській місцевості

Ключові слова: вади мовлення, батьки дітей дошкільного віку, сільська місцевість, логопедична освіченість, логопедична просвіта, фахівець-логопед

Аннотация

В статье рассматриваются вопросы, связанные с логопедической образованностью родителей детей дошкольного возраста с нарушениями речи, сделана попытка выяснения содержания логопедической образованности и обоснование необходимости ее наличия для родителей, которые проживают в сельской местности.

Ключевые слова: нарушения речи, родители детей дошкольного возраста, сельская местность, логопедическая образованность, логопедическая просвещенность, специалист-логопед.

Summary

The article discusses issues related to speech therapy education of parents of preschool children with speech disorders. The attempt has been made to clarify the content of the logopedic education and substantiation of its necessity for parents who live in rural areas.

Key words: speech disorders, parents of preschool children, countryside, speech therapy education, speech therapy dedication, specialist-speech therapist.

УДК 378.14:378.62

І. Д. Нищак,

кандидат педагогічних наук, доцент
(Дрогобицький державний педагогічний
університет імені Івана Франка)

НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНІ ЗАСАДИ ПРОЕКТУВАННЯ МЕТОДИЧНОЇ СИСТЕМИ НАВЧАННЯ ІНЖЕНЕРНО-ГРАФІЧНИХ ДИСЦИПЛІН МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ

Постановка проблеми, її зв'язок з важливими завданнями. Нині інженерно-графічна підготовка вчителя технологій у педагогічних ВНЗ переживає період трансформації, зумовлений такими ключовими чинниками: а) розвитком техніки й технологій виробництва, змінами змісту і характеру інженерно-графічної діяльності і, відповідно, інженерно-графічної освіти; б) переходом промисловості на систему “електронного документообігу”, що передбачає заміну паперової креслярської документації електронними моделями технічних об'єктів й породжує нове

розуміння поняття “інженерно-графічна діяльність”.

Багато вітчизняних і зарубіжних науковців усе частіше вказують на потребу реформування інженерно-графічної підготовки студентів, оскільки зміст нарисної геометрії і креслення уже не відповідає сучасним реаліям. Традиційна методична система навчання інженерно-графічних дисциплін у педагогічному ВНЗ характеризується консервативністю, невідповідністю змісту графічної підготовки вимогам сучасного виробництва, розвитку техніки й технологій; домінуванням репродуктивних методів навчання; відсутністю науково-методичного інструментарію інноваційного характеру. Це зумовлює перегляд науково-теоретичного підґрунтя інженерно-графічної підготовки майбутніх учителів технологій, тобто основних науково-педагогічних (концептуальних) положень реалізації методичної системи навчання інженерно-графічних дисциплін.

Аналіз останніх досліджень і публікацій з проблеми. Науково-педагогічні (концептуальні) засади інженерно-графічної підготовки учнівської та студентської молоді широко досліджувалися в докторських дисертаціях відомих українських вчених: А. Гедзика, О. Джеджули, М. Козяра, Г. Райковської, В. Сидоренка, М. Юсупової та ін. Теоретико-методичні основи навчання інженерно-графічних дисциплін стали предметом наукового пошуку О. Ботвіннікова, А. Верхоли, І. Вишнепольського, В. Гервера, С. Дембінського, В. Кузьменка, І. Роймана та ін.

Мета статті – дослідити науково-педагогічні засади проектування методичної системи навчання інженерно-графічних дисциплін майбутніх учителів технологій.

Виклад основного матеріалу. Науково-педагогічні засади проектування методичної системи навчання інженерно-графічних дисциплін майбутніх учителів технологій складають закони, закономірності та принципи інженерно-графічної підготовки студентів педагогічних ВНЗ, що уможливають науково-обґрунтований підхід до вивчення сучасного стану, динаміки перебігу та перспектив розвитку досліджуваної проблеми.

Серед найпоширеніших дидактичних законів, покладених в основу проектування методичної системи навчання інженерно-графічних дисциплін майбутніх учителів технологій необхідно виокремити [3, с. 197 – 198]:

– *закон соціальної обумовленості цілей, змісту і методів навчання* – дає змогу забезпечити оптимальну відповідність методів і засобів навчання вимогам соціального замовлення на підготовку сучасного вчителя технологій, який володіє належним рівнем інженерно-графічної підготовки й здатен успішно розв'язувати професійно-орієнтовані інженерно-графічні завдання;

– *закон взаємозумовленості навчально-пізнавальної і виховної діяльності*, який уможливорює встановлення взаємозв'язків (співвідношень) між управлінням інженерно-графічною підготовкою, формуванням пізнавальної активності студентів і рівнем їх вихованості; між способами організації навчання інженерно-графічних дисциплін і його результатами;

– *закон цілісності навчального процесу*, що встановлює співвідношення між окремими складовими процесу навчання інженерно-

графічних дисциплін та цілісністю інженерно-графічної підготовки студентів; обумовлює необхідність гармонійної єдності усіх компонентів навчального процесу (пошукового, змістового, операційного, мотиваційного та ін.);

– *закон єдності й взаємозумовленості в організації навчання* – встановлює співвідношення між індивідуальними й колективними формами навчання інженерно-графічних дисциплін, уможливаючи раціональний підбір необхідних дидактичних методів і засобів.

Закономірності в педагогіці – це об'єктивні, стійкі й суттєві зв'язки між явищами, окремими сторонами навчально-пізнавального процесу, що забезпечують його ефективність й визначають основний напрямок розвитку [1, с. 131].

Перебіг процесу навчання інженерно-графічних дисциплін майбутніх учителів технологій зумовлюється зовнішніми й внутрішніми педагогічними закономірностями. Зовнішні закономірності визначають взаємозв'язки компонентів методичної системи навчання інженерно-графічних дисциплін з соціальним середовищем, зокрема вимогами суспільства до підготовки кваліфікованих учителів технологій, що володіють належним рівнем інженерно-графічних знань й умінь. Внутрішні закономірності характеризують взаємовідношення між окремими компонентами методичної системи навчання інженерно-графічних дисциплін (цілями, змістом, методами і засобами навчання, формами організації навчального процесу).

Комплексне врахування основних педагогічних закономірностей, сформульованих П. Підкасистим [3, с. 199 – 200], дало змогу конкретизувати закономірності інженерно-графічної підготовки студентів педагогічних ВНЗ:

1. Навчальний процес неможливий без взаємозумовленої діяльності викладача і студентів, а його результати визначаються активністю суб'єктів навчання. При цьому зростання інтенсивності й усвідомленості інженерно-графічної підготовки сприяє одержанню кращих результатів навчання (вищого рівня інженерно-графічної підготовки).

2. Міцність засвоєння навчального матеріалу зумовлюється систематичним повторенням теоретичних відомостей та їх активним використанням у процесі практичної інженерно-графічної діяльності студентів.

3. Проблемний виклад навчального матеріалу, застосування пошукових методів навчання, моделювання навчальної діяльності студентів відповідно до умов конкретної виробничої ситуації, підвищує рівень інженерно-графічної підготовки майбутніх учителів технологій.

4. Успішність засвоєння інженерно-графічних знань й умінь забезпечується функціонуванням методичної системи навчання інженерно-графічних дисциплін майбутніх учителів технологій як механізму організації предметно-графічного середовища, розвитку творчих здібностей, виховання професійної самосвідомості, забезпечення суб'єкт-суб'єктної педагогічної взаємодії.

Закони і закономірності виступають теоретичною основою для формування принципів навчання і правил практичної педагогічної діяльності.

Під принципами в освіті розуміють: знання про сутність, зміст, структуру навчання, його закони й закономірності, виражені у вигляді норм діяльності, регулятивів для практики [3, с. 195]; вихідні положення, що визначають зміст, форми, методи, засоби і характер взаємодії у педагогічному процесі [2, с. 120]; основоположні вимоги, яких дотримуються при організації процесу навчання і виховання [4, с. 159].

Процес навчання інженерно-графічних дисциплін реалізується через систему принципів:

– загальнопедагогічних (гуманізації й гуманітаризації освіти; безперервності навчання; інтегративності; доступності й посиленості; індивідуалізації навчання; активності та ін.);

– дидактичних (науковості; систематичності й послідовності; наочності; міцності знань та ін.);

– специфічних (системності й концептуальної цілісності; структуризації цілей; варіативності; доцільності використання засобів інформаційних технологій та ін.). Дано їх загальну характеристику.

Принцип гуманізації і гуманітаризації освіти передбачає “людиноцентричну модель” організації навчального процесу, тобто орієнтацію на особистість студента як найвищу цінність.

Принцип безперервності навчання зумовлює науково-обґрунтоване поєднання індивідуальних і групових форм аудиторної та позааудиторної навчальної роботи студентів, стимулює до постійного вдосконалення рівня інженерно-графічної підготовки майбутніх учителів.

Принцип інтегративності передбачає активне використання міжпредметних зв'язків, підвищення рівня інженерно-графічної підготовки студентів у процесі вивчення професійно-орієнтованих навчальних дисциплін, не пов'язаних з інженерно-графічною діяльністю.

Принцип доступності і посиленості спрямований на досягнення дидактичних цілей у процесі поетапного подолання труднощів у навчанні; забезпечує поступове зростання складності навчальних інженерно-графічних завдань, що уможливорює процес навчання на рівні, який забезпечує розвиток конкретного студента.

Принцип індивідуалізації навчання – зумовлює врахування рівня загальних та інженерно-графічних знань й умінь студентів, рівня розвитку мотиваційної сфери, індивідуально-особистісних та психофізіологічних особливостей усіх суб'єктів навчально-пізнавального процесу.

Принцип активності забезпечує використання раціональних форм організації навчально-пізнавальної діяльності студентів; застосування методів, адекватних змісту навчального матеріалу.

Принцип науковості передбачає формування змісту навчального матеріалу інженерно-графічних дисциплін (нарисної геометрії, креслення, комп'ютерної графіки та ін.) на основі встановлених у науці положень, наукових фактів, теорій, законів, що відображають сучасний рівень наукового розвитку суспільства. Практична реалізація принципу науковості знаходить відображення в навчальних програмах, підручниках, відборі навчального матеріалу, наукових методах.

Принцип систематичності і послідовності орієнтований на

систематичне засвоєння інженерно-графічних знань, їх адекватність логіці науки й особливостям навчально-пізнавальної діяльності студентів. Систематичність забезпечується достатнім рівнем готовності до кожного етапу навчання, що зумовлює наявність необхідних внутрішніх і зовнішніх чинників (навчального матеріалу; адекватної методики засвоєння; сприятливих умов реалізації навчальної діяльності; розвинутих особистісних якостей студентів, необхідних для належного опанування навчального матеріалу та ін.).

Принцип наочності в процесі навчання інженерно-графічних дисциплін забезпечує використання наочних моделей, які сприяють успішній реалізації дидактичних цілей, встановленню суттєвих зв'язків і відношень між усіма частинами навчального матеріалу з метою формування в студентів чуттєвих уявлень про об'єкт вивчення.

Принцип міцності знань передбачає здатність студентів до відтворення вивченого матеріалу, використання відповідних знань у процесі практичної інженерно-графічної діяльності.

Принцип системності і концептуальної цілісності зумовлює функціонування методичної системи навчання інженерно-графічних дисциплін як складної, відкритої, динамічної системи, що відображає зв'язки між усіма внутрішніми компонентами та зовнішнім середовищем.

Принцип структуризації цілей забезпечує розуміння необхідності диференціації загальної дидактичної мети на більш конкретні завдання інженерно-графічної підготовки майбутніх учителів технологій; моніторинг динаміки навчання інженерно-графічних дисциплін у часі та з урахуванням еволюції внутрішніх мотивів й особистих програм діяльності студентів.

Принцип варіативності передбачає свободу вибору способів представлення (вивчення) навчального матеріалу, підбору найбільш доцільного рівня складності інженерно-графічних завдань, самостійного визначення форм допомоги (підказок, консультацій, рекомендацій) та ін.

Принцип доцільності використання засобів інформаційних технологій уможливорює раціональне застосування комп'ютерної техніки з відповідним програмним забезпеченням у процесі навчання інженерно-графічних дисциплін; виявлення педагогічних ситуацій, коли ефективно засвоєння інженерно-графічних знань й умінь неможливе без "дидактичної участі" інформаційних технологій.

Комплексне врахування загальнопедагогічних, дидактичних та специфічних принципів у процесі проектування методичної системи навчання інженерно-графічних дисциплін майбутніх учителів технологій забезпечує єдність цілей, змісту, методів, організаційних форм і результатів навчальної роботи.

Висновки і перспективи подальших пошуків. Підсумовуючи зазначене вище, можна стверджувати, що процес навчання інженерно-графічних дисциплін майбутніх учителів технологій буде ефективним лише за умови його побудови як цілісної методичної системи, яка передбачає: науково обґрунтований відбір змісту навчального матеріалу;

– чіткість дидактичного планування; взаємну інтегрованість теоретичної та практичної складових інженерно-графічної підготовки;

систематичність та послідовність процесу навчання; логічну наступність у вивченні інженерно-графічних дисциплін; активізацію процесу навчання студентів, орієнтацію на творчий розвиток особистості; підвищення самостійності навчання; поєднання різних форм і методів індивідуальної та колективної навчально-пізнавальної діяльності студентів; активне використання сучасних засобів інформаційних технологій навчання на всіх етапах інженерно-графічної підготовки студентів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гончаренко С.У. Український педагогічний словник / С.У. Гончаренко. – К. : Либідь, 1997. – 376 с.
2. Кларин М.В. Педагогическая технология в учебном процессе: анализ зарубежного опыта / М.В. Кларин. – М. : Знание, 1989. – 77 с.
3. Педагогика : учебн. пособ. для студ. пед. вузов и пед. колледжей / [под. ред. П.И. Пидкасистого]. – М. : Педагогическое общество России, 1998. – 640 с.
4. Педагогическая поддержка ребенка в образовании / Н.Н. Михайлова, С.М. Юсфин, Е.А. Александрова ; [под ред. В.А. Сластенина, И.А. Колесниковой]. – М. : Академия, 2006. – 288 с.

Анотація

Досліджено науково-педагогічні засади (законали, закономірності та принципи реалізації інженерно-графічної підготовки) проектування методичної системи навчання інженерно-графічних дисциплін майбутніх учителів технологій. Комплексне врахування одержаних результатів дослідження уможливорює науково-обґрунтований підхід до вивчення сучасного стану, динаміки перебігу та перспектив розвитку інженерно-графічної освіти в педагогічних ВНЗ.

Ключові слова: учитель технологій, інженерно-графічна підготовка, методична система.

Аннотация

Исследованы научно-педагогические основы (законы, закономерности и принципы реализации инженерно-графической подготовки) проектирования методической системы обучения инженерно-графическим дисциплинам будущих учителей технологий. Комплексный учет полученных результатов исследования позволит реализовать научно обоснованный подход к изучению современного состояния, динамики и перспектив развития инженерно-графического образования в педагогических вузах.

Ключевые слова: учитель технологий, инженерно-графическая подготовка, методическая система.

Summary

There have been explored scientific and pedagogical basis (laws, regularities and principles of the engineering-graphic preparation) of designing of methodical system of teaching of engineering-graphic disciplines of future technology teachers.

Key words: teacher of technology, engineering-graphic preparation, methodical system.

УДК 17.026:61-057.875

Ю. М. Остраус,

викладач

(Вінницький національний медичний
університет ім. М. І. Пирогова)

КОМУНІКАТИВНІ ЯКОСТІ ЯК КРИТЕРІЙ СФОРМОВАНОСТІ ПРОФЕСІЙНО-КОМУНІКАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ СІМЕЙНИХ ЛІКАРІВ

Постановка проблеми. У контексті підвищення вимог до рівня освіченості, професіоналізму і культури сімейних лікарів однією з пріоритетних тенденцій удосконалення медичної професійної підготовки є формування професійно-комунікативної культури майбутніх фахівців, яка